

Jak chronić młodych ludzi przed manipulacją i dezinformacją?

Streszczenie

Użytkowanie mediów cyfrowych niesie za sobą wiele korzyści. Poprzez możliwość komunikowania się praktycznie z każdego miejsca na ziemi, przesyłania informacji oraz ich odbierania, media dostarczają rozrywki, kształcą, są źródłem dochodu. Oprócz jednak korzyści płynących z użytkowania Internetu nie można przejść obojętnie wobec zagrożeń, jakie ze sobą niosą. Dotychczas uwaga badaczy zagrożeń Internetu koncentrowała się głównie na cyberprzemocy i uzależnianiu, ważne są jednak również zagrożenia płynące z szeroko pojętej dezinformacji w sieci. Młodzi ludzie, którzy dopiero wchodzą w okres dojrzewania oraz odkrywania własnej hierarchii wartości atakowani są tak zwanymi fake newsami praktycznie codziennie. Z racji młodego wieku oraz skłonności do ulegania presji grupy, nie weryfikują oni pochodzenia czytanej informacji oraz jej wiarygodności. Młode pokolenie, dla którego Internet jest naturalnym źródłem pozyskiwania wiedzy, bardzo często przejawia problemy z krytyczną oceną informacji ponieważ wymaga to wiedzy, zaangażowania, czasu i przede wszystkim chęci odbiorcy. Bardzo ważna wydaje się w tym kontekście rola rodziców oraz nauczycieli, którzy powinni uwrażliwiać młodych ludzi na owe zagrożenie oraz pomóc wykształcić w osobie młodej krytyczne myślenie. Wielkie zadanie stoi również przed edukacją medialną, która wydaje się być kluczowym narzędziem do walki z dezinformacją i manipulacją w sieci.

Słowa klucze: dezinformacja, manipulacja, fake news, młodzi ludzie, edukacja medialna.

Ks. dr Jerzy Andrzej Danecki – proboszcz parafii pw. Św. Stanisława BM w Siennicy, dr UKSW w Warszawie, pedagogika, mgr lic. AKW, teologia moralna, studia podyplomowe, Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie, kompetencje menedżerskie w zarządzaniu ludźmi, ORCID: 0000-0002-8098-4067

Artur Łyczak

„Kluczowe kierunki działań katechety we współczesnej szkole wielkomiejskiej”. Refleksje na kanwie własnych doświadczeń

“Key directions of the religion teacher’s activities in the contemporary metropolitan school”. Reflections based on a personal experience

Summary

A catechist working in a school, especially in a big city, has to face new and difficult challenges. The article shows the importance of school catechesis and, above all, more broadly addresses the issue of the key courses of action that a religion teacher should take in order to adapt religion lessons to modern conditions. The author has been a religion teacher in Warsaw for many years. On the basis of his own experience and conclusions drawn from discussions with other religion teachers, he presents reflections on the directions for the renewal of school catechesis, especially in an urban environment.

Key words: religion teacher, catechesis, religion lesson, big-city school

Wstęp

Od początku istnienia Kościoła jego bardzo ważną funkcją była i nadal jest ewangelizacja. Jest ona podstawową formą posługi słowa w ramach misji szerzenia Dobrej Nowiny o zbawieniu w Jezusie Chrystusie. Dlatego też Słowo Boże powinno być głoszone przez chrześcijan wszędzie: w rodzinie, parafii, miejscu pracy czy szkole. Katecheza szkolna wydaje się jednym z ważniejszych miejsc realizacji dzieła ewangelizacji. Niemniej jednak, katecheta pracujący w szkole, szczególnie w wielkim mieście, musi stawić czoła nowym, niełatwym problemom. Co więcej, współcześnie coraz częściej pojawiają się postulaty ograniczenia, bądź całkowitej rezygnacji z prowadzenia lekcji religii w szkole¹.

W tym artykule zostanie ukazane (1) znaczenie katechezy szkolnej, a przede wszystkim szerzej zostanie podjęta (2) kwestia kluczowych kierunków działań, które powinien podjąć katecheta, by dostosować prowadzone lekcje religii do współczesnych uwarunkowań. Autor od wielu lat jest katechetą w Warszawie. Na kanwie własnych doświadczeń i wniosków płynących z dyskusji z innymi nauczycielami religii pragnie przedstawić kilka refleksji na temat kierunków odnowy katechezy szkolnej, zwłaszcza w środowisku wielkomiejskim.

1. Znaczenie katechezy szkolnej

Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Catechesi Tradendae* podkreśla rolę nauczyciela-katechety w procesie wychowania młodego człowieka w środowisku szkolnym. Przypomina, że katecheta ma być świadkiem Jezusa i wykonywać swój zawód z pasją oraz rzetelnie, by w ten sposób przybliżać wychowanków do Boga². Zasadniczo właśnie w tych dwóch wymiarach katecheta powinien widzieć swoje powołanie.

Katecheta powinien również pamiętać, że jego rola nie kończy się tylko na przekazaniu wiedzy religijnej. O wiele większe znaczenie ma wychowawczy i ewangelizacyjny aspekt katechezy. Katecheza ma przyczyniać się do kształtowania osobowości ludzkiej w kierunku jej ostatecznego celu, jakim jest uświęcenie i wieczne zbawienie. Ma prowadzić ochrzczonych do tego, by stawali się oni coraz bardziej świadomi otrzymanego od Boga daru odkupienia. Tak pojęte wychowanie, zmierza do rozwoju daru wiary i pełnej ludzkiej osobowości. Prawdziwa katecheza jest zawsze uporządkowanym i systematycznym wprowadzeniem w Objawienie, które Bóg dał wszystkim ludziom w osobie i wydarzeniu Jezusa Chrystusa³.

Należy jednak pamiętać, że nauczanie religii w szkole nie jest tym samym, co katecheza parafialna. W szkolnym nauczaniu religii, obok Kościoła, który jest jednym z podmiotów procesu nadzoru nad katechezą, swoje oddziaływanie znajdują także mechanizmy systemu szkolnego. Zatem działania katechety powinny być nakierowane na wypełnianie posłannictwa, jakie otrzymał on od Kościoła przez udzielenie misji kanonicznej, ale jednocześnie musi być skoncentrowane na wypełnianiu zadań narzucanych przez szkołę. Katecheta,

¹ Ks. prof. Tomasiak o postulatach KO ws. lekcji religii: ich celem jest zmarginalizowanie przedmiotu, www.ekai.pl/ks-prof-tomasik-o-postulatach-ko-ws-lekcji-religii-ich-celem-jest-zmarginalizowanie-przedmiotu/, z dn. 20.01.2024. Zobacz także wywiad: „Deus Vult: Katecheza” z dnia 14 czerwca 2020 roku, <https://www.youtube.com/watch?v=Ev3hOWHR8s>, z dn. 20.01.2024.

² Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi Tradendae”*, Watykan, 16 października 1979, nr 62. Por. także H. Łuczak, *Katecheta – służa Słowa*, Kraków-Łą 1991, s. 100.

³ S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w Dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Lublin-Radom 1994, s. 146-169.

jak każdy inny nauczyciel, aktywnie włącza się w ogólny proces wychowawczy i dydaktyczny szkoły. Lekcja religii jest przedmiotem szkolnym, dlatego domaga się takiej samej systematyczności i organizacji jak inne przedmioty. Nie powinna być także traktowana jako coś dodatkowego, fakultatywnego. Stanowi bowiem istotny element koniecznego dialogu interdyscyplinarnego w procesie zdobywania wiedzy o świecie, a zwłaszcza kulturze⁴.

Kościół przywiązuje ogromną wagę do nauczania religii w szkole, gdyż włącza się ona w dynamikę ewangelizacyjnej misji Kościoła. Katecheza szkolna ma trafić do uczniów, zarówno tych wierzących, jak i poszukujących, czy wątpiących. Uczniom wierzącym ma pomóc w lepszym zrozumieniu orędzia chrześcijańskiego. Z kolei uczniom poszukującym, czy wątpiącym powinna ukazać, czym w swej istocie jest wiara w Jezusa Chrystusa. Natomiast wobec osób niewierzących nauczanie religii w szkole powinno nabrać wymiaru ewangelizacyjnego, a wręcz misyjnego. Ostatecznie chodzi więc o to, by Ewangelia docierała do umysłów i serc uczniów właśnie tam, gdzie się uczą. Jak wspomniano, obecność nauczania religii w szkole umożliwia również spotkanie Ewangelii z kulturą i ułatwia ich wzajemny dialog. Nie oznacza to bynajmniej, że katecheza ma odstąpić od przekazywania prawd wiary i doktryny katolickiej. Podstawowym zadaniem katechezy jest bowiem troska o przekazywanie prawdy i przyciąganie do niej uczniów⁵.

2. Analiza aktualnych wyzwań katechetycznych w środowisku wielkomiejskim

Odwołując się do doświadczeń i opinii katechetów pracujących w wielkich aglomeracjach miejskich, wyrażanych w różnorodnych dyskusjach i prywatnych rozmowach, a także uwzględniając dotychczasowy dyskurs naukowy⁶, trzeba stwierdzić, że katecheza w szkole jest bezwzględnie potrzebna. Zarazem wydaje się, że w nauczaniu religii w tym specyficznym środowisku szkolnym powinny zostać uwzględnione propozycje kluczowych zadań, podyktowanych przede wszystkim aktualnymi wyzwaniami, przed jakimi staje w swojej pracy katecheta.

Po pierwsze, fundamentalnym problemem, z którym mierzą się na co dzień nauczyciele religii, jest brak zakorzenienia wiary uczniów w środowisku rodzinnym. Stąd katecheza szkolna, która powinna bazować na wierze, określonych wartościach i podstawowej wiedzy religijnej przekazanych najpierw przez rodziców, obecnie często musi się w gruncie rzeczy zmieniać w formę preewangelizacji⁷ i to nie tylko uczniów, lecz także – o ile pozwalają na to okoliczności – samych rodziców. Dzieje się tak głównie dlatego, że dzisiejszy „przeciętny” młody człowiek z wielkiego miasta, uczący się w szkole podstawowej bądź średniej, jest niestety najczęściej osobą poszukującą, wątpiącą czy już nierzadko wrogo nastawioną do wiary⁸.

⁴ K. Nycz, *Katecheza a parafia*, w: *Poznać Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2001/2002*, red. P. Kurzela, R. Kępny, A. Liskowacka, Katowice 2001, s. 232-246.

⁵ Por. W. Osiał, *Dyrektorium ogólne o katechizacji a Katechizm Kościoła Katolickiego*, „Studia Katechetyczne” 2017, vol. 13, s. 35-50.

⁶ Zob. np. R. Chałupniak, *W poszukiwaniu nowego modelu katechezy*, „Katecheta” 2010, nr 7/8, s. 19-25.

⁷ A. Canizares, *Preewangelizacja*, w: *Słownik katechetyczny*, red. J. Gevaert, K. Misiaszek, Warszawa 2007, s. 740.

⁸ Zob. szerzej: P. Mąkosa, *Katecheza młodzieży gimnazjalnej. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*, Lublin 2009, s. 403-444.

Po drugie, warto zauważyć, że dla uczniów wątpiących bądź całkowicie obojętnych religijnie katecheza szkolna staje się pewną szansą. W związku z tym, lekcje religii powinny przede wszystkim dać możliwość korzystania z osobistej pomocy i świadectwa wiary, jakie oferuje osoba katechety. Coraz częściej katecheta, zwłaszcza w środowisku wielkomiejskim, spotyka się z uczniami, którzy wyrażają obojętność względem spraw religijnych, w tym wiary katolickiej. Osoby te wyraźnie dystansują się od Kościoła, chętnie krytykują duchowieństwo oraz osoby wierzące. O swoich poglądach religijnych i wszelkich sprawach duchowych w ogóle nie chcą rozmawiać na forum klasy, gdyż podkreślają, że jest to ich prywatna sprawa. Nierzadko ich stanowisko wyraża się w stwierdzeniu, że sama świadomość istnienia Boga wystarczy a zasady moralne i wszelkie przykazania są tylko niepotrzebnym ograniczeniem⁹.

Takich uczniów nie interesują kwestie związane z historią powstania Pisma Świętego czy dziejami narodu wybranego, a przecież bardzo wiele treści podstawy programowej do nauki religii właśnie na tym się koncentruje. Co więcej, młody człowiek, który żyje w wielkim mieście często tak, jakby Boga nie było, nie potrafi sam z siebie uporządkować całego swojego postępowania i nadać mu głębszego sensu. Stąd wydaje się, że tym bardziej do takich osób trzeba dotrzeć z prawdą, która wyzwala. Młody człowiek w procesie katechizacji powinien poznać miłość, dobroć i piękno Boga objawionego w Piśmie Świętym, a także nauczyć się odrzucać grzech. Katecheza ma uczyć duchowej wrażliwości i kształtować katolickie postawy w codziennym życiu¹⁰. Te wzniosłe cele szkolnej nauki religii powinno się zacząć realizować od „pracy u podstaw”. Punktem wyjścia jest – w moim przekonaniu – doprowadzenie do momentu zachwyty „żywym” Bogiem i wiarą w Niego.

Po trzecie, najpierw należy skupiać się na osobie ucznia, a nie na przekazie „suchej” wiedzy religijnej. Chodzi więc o to, by zacząć od budowania relacji z drugim człowiekiem, uczyć młodych tej relacji. Jest to ważne szczególnie dziś, gdy w rodzinach bardzo często zapomina się o tych podstawowych wartościach. Oczywiście rozwój intelektualny jest bardzo ważny i potrzebny, lecz musi z nim iść rozwój osobowy i moralny, który powinien mieć priorytetowe znaczenie w życiu człowieka. Trzeba tu zauważyć, że interpersonalny kontakt katechety z uczniem kształtuje ludzką wrażliwość obu tych podmiotów. Taka relacja uczy dobrych wzorców na dalsze lata życia oraz pomaga w nawiązywaniu trwałych relacji. Uczeń otrzymuje wsparcie i sam może się tym wsparciem dzielić w dorosłym życiu.

Po czwarte, wychowanie moralne podczas katechezy nie może ograniczyć się tylko do przekazania wartości i zasad etyki katolickiej. Moim zdaniem, jednym z podstawowych zadań katechety powinno być nauczanie dziecka umiejętności oceniania własnych zachowań, samodzielnego podejmowania decyzji, a także ukształtowanie postawy gotowości do ponoszenia konsekwencji własnych wyborów. Należy więc zwrócić uwagę na kształtowanie sumienia. Nie da się na katechezie omówić wszystkich sytuacji w życiu i dać receptę na to, jak sobie z nimi radzić i jakie decyzje podjąć. Wychowanie na katechezie ma na celu pomóc młodemu człowiekowi w zaakceptowaniu i dojrzałym przyjęciu życia takim, jakie ono jest – często pomimo różnorodnych trudów i cierpień, których w ludzkim życiu nie brakuje¹¹.

⁹ Takie postawy wśród uczniów (na podstawie swoich badań) sygnalizował ks. Janusz Mariański już pod koniec XX wieku: *Młodzież między tradycją a ponowoczesnością*, Lublin 1995, s. 88-89.

¹⁰ Por. S. Dziekoński, *Wychowanie moralne w katechezie*, w: *Katechetyka materialna: praca zbiorowa*, red. J. Stala, Tarnów 2002, s. 135-193.

¹¹ Por. A. Solak, *Sytuacja wychowawcza szkoły w kontekście katechezy*, w: *Katecheza wobec wyzwań współczesności*, red. R. Czekalski, Płock 2001, s.126-127.

Kształtowanie silnej wolnej woli w procesie katechetycznym ma na celu wyrobienie u uczniów odpowiedzialności za własne postępowanie, a także rozwijanie takich cech charakteru, jak: roztropność, pracowitość, rzetelność, odwaga i wytrwałość. Jestem przekonany, że ciągłe akcentowanie przez rodziców i środowisko szkolne konieczności ochrony ucznia przed jakimkolwiek stresem, a w konsekwencji przejawianie troski jedynie o jego relaks prowadzi ostatecznie do zaniku odpowiedzialności i nie przygotowuje do życia w dorosłości. Zbyt duża swoboda (wręcz samowola) jest zaprzeczeniem celów i zadań, przed jakimi stoi proces wychowawczy. Proces kształcenia powinien doprowadzić do samowychowania, w którym młody człowiek wchodzący w dorosłość potrafi sam sobie stawiać wymagania i konsekwentnie je realizować.

Uwzględniając powyższe analizy, ostatecznie w centrum zadań katechetycznych powinna znaleźć się oczywiście dbałość o duchowy rozwój podopiecznych. To priorytetowe działanie katechety obejmuje zarówno wiedzę religijną, poznawanie zasad wiary i moralności chrześcijańskiej, a przede wszystkim rozwój trwałego kontaktu z Bogiem. Proces rozwoju duchowego prowadzi do refleksji nad sobą, twórczej postawy wobec świata, własnego życia i postępowania¹².

3. Propozycje programowych rozwiązań i praktycznych działań

Katecheza w szkole odgrywa niezwykle ważną rolę. Jednak należy zwracać uwagę na współczesne uwarunkowania, w jakich nam, katechetom, przyszło pracować. Warto analizować te nowe okoliczności i wyciągać stosowne wnioski, formułując adekwatne postulaty i rekomendacje do praktycznych działań w obszarze realizacji katechezy szkolnej. Na podstawie przedstawionych powyżej refleksji, dla mnie jako katechety pracującego od wielu lat w wielkomiejskiej szkole, istotne są następujące propozycje programowych rozwiązań.

Po pierwsze, konspekty lekcji religii wciąż bazują na założeniu, że uczniowie już zdobyli podstawową wiedzę religijną w ramach katechezy rodzinnej. Tymczasem realia pracy w środowisku wielkomiejskim wskazują, że bardzo trudno o odpowiednie świadectwo wiary rodziców. Najczęściej model wychowania dzieci nie jest już niestety oparty o wartości katolickie pielęgnowane w rodzinie. Dlatego „szara rzeczywistość” katechezy w dużym mieście prowadzi do wniosku, że większość uczniów na katechezie (bez względu na to, w jakiej są klasie) potrzebuje dwóch rzeczy: (1) przekazania pełnych podstaw wiary chrześcijańskiej (preewangelizacji) oraz (2) pokazania, jak na co dzień żyć tą wiarą (świadectwa).

Po drugie, katecheza szkolna dla większości dzieci i młodzieży jest jedną z nielicznych możliwości nawiązania relacji z osobowym Bogiem (modlitwa, rekolekcje, przygotowanie do sakramentów) oraz interpersonalnej relacji z osobami głęboko i autentycznie wierzącymi (np. katechetą). To sprawia, że katecheta powinien skupiać się na osobie ucznia (jego potrzebach duchowych, ukierunkować go na Boga) oraz na budowaniu z uczniami relacji na płaszczyźnie wiary (rozmowy i wspólne przeżywanie praktyk religijnych). Sam „suchy” przekaz prawd z katechizmu wiary katolickiej nie wystarczy. Oczywiście w pierwszej kolejności musi zadbać o samego siebie w sferze duchowej i moralnej, by mógł dawać autentyczne świadectwo swoim uczniom i być dla nich nie tylko formalnym autorytetem.

Po trzecie, w nawiązaniu do dotychczasowych rekomendacji, wydaje się wyraźnie uzasadniona potrzeba wprowadzenia do lekcji religii pewnych form ewangelizacji. Zadaniem bowiem ewangelizacji w odniesieniu do katechezy czy wychowania – jak przypominał o tym już przed wieloma laty ks. Kazimierz Misiaszek

¹² Por. tamże, s. 128.

– jest wskazywanie fundamentalnego celu, jakim jest ciągła pamięć o personalnych związkach człowieka i Chrystusa, które implikują szeroko rozumiane osobowe relacje między ludźmi, budowane na określonym systemie wartości, wydobytą zawsze prawdę o niepowtarzalności i godności osoby ludzkiej¹³.

Po czwarte, w obliczu kryzysu religijności, warto zadbać o to, by każda lekcja religii była niezwykłym wydarzeniem w życiu młodego człowieka – mimo że pod względem formalnym jest to przedmiot, jak każdy inny w szkole, gdyż są tu oceny czy prace domowe, a katecheta musi wypełniać obowiązki, jak każdy inny nauczyciel. Parafrazuując słowa Chrystusa, katecheza jest prowadzona w szkole, lecz jednocześnie powinna być „nie z tego świata”. Ukazanie specyficznego, „nieziemskiego” charakteru katechezy zależy w dużej mierze od samego katechety. Stąd konieczne jest unikanie belferskiej rutyny, którą trzeba zastąpić wypływającym z głębokiego zakorzenienia w Bogu „poczuciem misji” i rzetelnym jej wypełnianiem na co dzień. Wdrożenie młodych ludzi do wejścia w osobową relację z Bogiem, do zachwycenia się Bożą miłością, do „życia pod prąd” kulturowego nurtu współczesnego świata, jest wymagającym, lecz jednocześnie wzniosłym i pięknym powołaniem każdego katechety. Jak zauważa Marek Kita, formowanie przyjaciół Chrystusa różni się znacząco (przy wielu podobieństwach) od wychowania porządných ludzi i obywateli. W związku z tym katecheza będąc systematycznym wprowadzeniem w doktrynę i życie chrześcijańskie, powinna zawierać w sobie elementy Bożego „szaleństwa”, a katecheta powinien być świadkiem Chrystusa na obecne czasy¹⁴.

Podsumowanie

Na koniec warto zauważyć, że przedstawione w niniejszym artykule osobiste przemyślenia wyraźnie korespondują z głównymi założeniami nowego *Dyrektorium o katechizacji* z 2020 roku¹⁵. Dokument ten uwzględnia zasadnicze przesłanie synodu poświęconego nowej ewangelizacji z 2012 roku, którego publikacyjnym owocem jest adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*¹⁶.

W *Dyrektorium* znalazło się m.in. przypomnienie o tym, że w centrum każdego procesu katechezy jest spotkanie ze zmartwychwstałym Jezusem, a katecheta ma być świadkiem i strażnikiem pamięci o Bogu, a także towarzyszyć i wychowywać tych, którzy zostali mu przez Kościół powierzeni. Ważnym zadaniem dla katechetów (z pewnością wymagającym szerszego przedstawienia w odrębnym opracowaniu) stają się różnorakie kwestie związane z komunikacją (choćby w warstwie językowej), a także zastosowanie narzędzi cyfrowych i wszelkich nowych rozwiązań technicznych jako istotnego kontekstu cywilizacyjnego (swoistego „znaku czasów”), w którym na co dzień żyją osoby, do których kierowana jest współczesna katecheza. Mimo dostrzeganych zagrożeń, *Dyrektorium* zachęca do głoszenia Ewangelii i katechizacji w epoce cyfrowej¹⁷.

Bibliografia

Canizares A., *Preewangelizacja*, w: *Słownik katechetyczny*, red. J. Gevaert, K. Misiaszek, Warszawa 2007, s. 740.

¹³ Por. K. Misiaszek, *Potrzeby i możliwości wprowadzenia elementów ewangelizacji do nauczania religii w szkole*, <https://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAK/km-ewangelizacja-szk> z dn. 20.01.2024.

¹⁴ Por. M. Kita, *Ewangelia w szkole*, „ZNAK” 2000, nr 9, s. 68-69.

¹⁵ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Direttorio per la Catechesi*, Libreria Editrice Vaticana, Vaticano 2020. Wyd. pol. *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020.

¹⁶ Franciszek, Adhortacja apostolska „*Evangelii gaudium*”, Watykan, 24 listopada 2013.

¹⁷ Szerzej zob. A. Kiciński, *Rozwój Dyrektorium katechetycznych po Soborze Watykańskim II (1971-1997-2020)*, „Roczniki Teologiczne” (67) 2020, z. 11, s. 18-24.

- Chałupniak R., *W poszukiwaniu nowego modelu katechezy*, „Katecheta” 2010, nr 7/8, s. 19-25.
- Dziekoński S., *Wychowanie moralne w katechezie*, w: *Katechetyka materialna: praca zbiorowa*, red. J. Stala, Tarnów 2002, s. 135-193.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, Watykan, 24 listopada 2013.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi Tradendae”*, Watykan, 16 października 1979.
- Kiciński A., *Rozwój Dyrektoratów katechetycznych po Soborze Watykańskim II (1971-1997-2020)*, „Roczniki Teologiczne” (67) 2020, z. 11, s. 5-27.
- Kita M., *Ewangelia w szkole*, „ZNAK” 2000, nr 9, s. 68-75.
- Ks. prof. Tomasiak o postulatach KO ws. lekcji religii: *ich celem jest zmarginalizowanie przedmiotu*, www.ekai.pl/ks-prof-tomasik-o-postulatach-ko-ws-lekcji-religii-ich-celem-jest-zmarginalizowanie-przedmiotu/ dostęp: 20.01.2024.
- Łabendowicz S., *Formacja katechetów w Dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Lublin-Radom 1994, s. 146-169.
- Łuczak H., *Katecheta – sługa Słowa*, Kraków-Ląd 1991.
- Mariański J., *Młodzież między tradycją a ponowoczesnością*, Lublin 1995.
- Mąkosa P., *Katecheza młodzieży gimnazjalnej. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*, Lublin 2009.
- Misiąszek K., *Potrzeby i możliwości wprowadzenia elementów ewangelizacji do nauczania religii w szkole*, <https://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TA/TAK/km-ewangelizacja-szk>, dostęp 20.01.2024.
- Nycz K., *Katecheza a parafia*, w: *Poznać Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2001/2002*, red. P. Kurzela, R. Kępný, A. Liskowacka, Katowice 2001, s. 232-246.
- Osiał W., *Dyrektorium ogólne o katechizacji a Katechizm Kościoła Katolickiego*, „Studia Katechetyczne” 2017, vol. 13, s. 35-50.
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Direttorio per la Catechesi*, Libreria Editrice Vaticana, Vaticano 2020. Wyd. pol. *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020.
- Solak A., *Sytuacja wychowawcza szkoły w kontekście katechezy*, w: *Katecheza wobec wyzwań współczesności*, red. R. Czekalski, Płock 2001, s. 119-130.
- Wywiad: „Deus Vult: Katecheza” z dnia 14 czerwca 2020 roku, https://www.youtube.com/watch?v=_Ev3hOWHR8s, dostęp 20.01.2024.

„Kluczowe kierunki działań katechety we współczesnej szkole wielkomiejskiej”. Refleksje na kanwie własnych doświadczeń

Streszczenie

Katecheta pracujący w szkole, szczególnie w wielkim mieście, musi stawić czoła nowym, niełatwym wyzwaniom. W artykule ukazano znaczenie katechezy szkolnej, a przede wszystkim szerzej podjęto kwestię kluczowych kierunków działań, które powinien podjąć katecheta, by dostosować prowadzone lekcje religii do współczesnych uwarunkowań. Autor od wielu lat jest katechetą w Warszawie. Na kanwie własnych doświadczeń i wniosków płynących z dyskusji z innymi nauczycielami religii przedstawia refleksje na temat kierunków odnowy katechezy szkolnej, zwłaszcza w środowisku wielkomiejskim.

Słowa kluczowe: katecheta, katecheza, lekcja religii, szkoła wielkomiejska.

Mgr lic. Artur Łyczak – doktorant na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie